

Selma Lagerlöf

—
Minunata călătorie
a lui Nils Holgersson
prin Suedia

Editura Ion Creangă

ȘTRENGARUL

Spiridușul

Duminică, 20 martie

A fost odată un ștregar. Să tot fi avut vreo paisprezece ani. Era înăltuț și subțirel, cu părul bălai. Mare ispravă nu era de el : mai toată vremea îi plăcea grăzav să doarmă ori să mănince, după care se apuca de tot felul de năzbîtii.

Intr-o duminică dimineța, îmbrăcat cu pantalonăși și-n cămașă, ștregarul stătea cocoțat pe marginea mesei, tare bucuros că ai lui urmau să plece de-acasă, lăsându-l singur să-și facă mendrele în voie cîteva ceasuri.

„Acum o să pot lua pușca tatii din cui și să trag după pofța inimii, fără să dau socoteală cuiva !” își zise el, încîntat.

Afară strălucea o zi minunată de primăvară. E drept că abia era în douăzeci martie, dar partea de apus a comunei Vemmenhög, în care locuiau părinții băiatului, se întindea spre miazăzi în Scania, unde primăvara poposise de multă vreme. Nu înverziseră încă bine tufele și copacii, dar începuseră a ieși mugurii. Șanțurile bolboroseau pline de apă, iar pe marginea lor podbalul dădea în floare. Buriunile de pe zidul de piatră al împrejmuirii gospodăriei prindeau culoare. Pădurea de fagi, ce se ivea din depărtare, creștea parcă văzînd cu ochii, devenind în fiecare clipă tot mai deasă. Cerul era senin, limpede. Ușa casei sta întredeschisă și de afară se puteau auzi trilarile ciocirliilor. Găinile și găștele se preumblau agale prin ogradă, iar în grajd vacile, înviorate de aerul crud și primăvărat, mugeau din cînd în cînd gros și prelung.

În ăst timp, băiatul citea și moțăia, în luptă cu somnul.

Cum, necum, somnul îl birui și el adormi buștean; Deodată se trezi, auzind în spatele său un zgomot ușor. Dar vezi că habar n-avea dacă dormise mult sau puțin...

Pe prichiciul ferestrei, drept în fața lui, se afla o oglinjoară în care se vedea mai toată încăperea. Ridicînd capul să se uite în oglindă, ștregarul băgă de seamă că cineva deschisese sipetul cel mare, pe care-l adusese maică-sa de zestre. Era un sipet greu, ferecat cu cercuri de fier și făurit din lemn de stejar. În afară de maică-sa, nimeni nu umbla la el. Femeia păstra în acel sipet tot ce moștenise de la maică-sa, fel de fel de lucruri pe care le ferea de orice ispită: rochii țărănești de modă veche, din stofă stacojie, cu bluza scurtă și fusta în crețuri, cu pieptarul împodobit cu mărgăritare, niște scufii albe, scrobite, niște catarama grele de argint și niște lăntuguri. Asemenea vechituri nu se mai purtau acum, și-n mai multe rînduri mama băiatului se gîndise să le înstrăineze, dar pînă la urmă tot nu se îndurase să se despartă de ele.

Ștregarul își dădea seama îndeajuns de bine că cineva ridicase capacul aceluia sipet, și nu știa ce să mai creadă. Doar maică-sa îl încuiase cu puțin mai înainte de a pleca!... Cine făcuse, oare, isprava asta? Să-l fi lăsat maică-sa deschis? Cum era să-l lase, cînd îl știa pe băiat singur în toată casa?

La un moment dat, băiatului începu să-i fie teamă, bănuind că se strecurase vreun hoț în casă. Cu ochii țintă la oglindă, nu se încumeta să facă nici o mișcare. Aștepta ca dintr-o clipă într-alta să se ivească hoțul și-l cuprinse o mare mirare cînd văzu o umbră neagră pe marginea sipetului. Se tot uita la ea și nu-i venea să creadă că era cineva aieva. Și, dintr-o dată, umbra deveni tot mai deslușită. Băiatul nu mai avea acum nici o îndoială că pe marginea sipetului se afla un spiriduș. Auzise el, nu-i vorbă, despre spiriduși, dar nu-și închipuise nicicînd că ar putea să fie chiar atît de mici. Spiridușul pe care-l vedea prin oglindă nu era mai înalt de-o șchioapă.

Chipul îi era bătrîncios, plin de zbircituri și spîn. Spiridușul purta o haină lungă, de culoare neagră, și pantaloni scurți, iar pe cap avea o pălărie cu borul mare, neagră ca și surtucul. Îi ședea minunat de bine gătit cum era, cu guler și manșete de dantelă, cu catarama de argint la pantofi și cu funde de mătase la jartiere. La un moment dat, spiridușul scoase din sipet un pieptar de modă veche,

Brodât cu iscusință, și începu a-l privi cu mult interes. Atît de preocupat era de pieptarul acela, că nici nu băgă de seamă că băiatul se trezise din somn.

Ștregarul rămase nespus de uimit la vederea spiridușului, dar de temut nu prea se temea de el. La drept vorbind, cum avea să-i fie teamă de-o făptură atît de mărunțică? Cum spiridușul era atît de preocupat că nu mai vedea și nu mai auzea nimic în jurul său, ștregarul se gîndi să-i joace o festă: să-l împingă în sipet și să-l acopere cu capacul ori cu altceva. Dar cum nu avea destul curaj să-l atingă, căută ceva prin odaie, cu care să-i facă vînt în sipet. Cercetă mai întii cu privirea locul dintre pat și masă și apoi cel dintre masă și plită. Se uită la ibricul de cafea, la oalele rînduite pe polița de lingă plită și după aceea la polonicele, cuțitele, furculițele, castroanele și farfuriile care se vedeau prin ușa întredeschisă a dulapului. Se uită apoi la pușca lui taică-său, atîrnată în cui, și cercetă cu privirea pînă și mușcatele și cercelușii care înflorea în ghivecele de la fereastră. În cele din urmă puse ochii pe o plasă veche, atîrnată de pervazul ferestrei. Cum o văzu, sări în sus de bucurie, o înșfăcă de la locul ei și o întinse repede pe marginea sipetului, peste capul spiridușului. În sinea lui, ștregarul se mira de marele nîroc de care avusese parte. Nu-și dăduse el prea bine seama cum meșterise toată treaba, dar vorba e că spiridușul căzuse în cursă. Bietul spiriduș stătea ghemuit în fundul plasei, cu capul în jos, și, oricît încerca, nu era chip să se ridice.

În prima clipă, băiatul nu știu ce să facă. Se mulțumi doar să scuture plasa, ca să nu-i dea răgaz să se cațăre. Spiridușul prinse grai și-l rugă stăruitor să-i dea drumul. Îi arată că ani de zile făcuse numai bine, așa că merita să fie tratat mai omenos. Apoi îi făgădui ștregarului c-o să-i dăruiască un fluier vechi, o lingură de argint și-un ban de aur mai mare decît capacul de argint de la ceasornicul lui taică-său, dacă se îndură de el și-l pune în libertate. Băiatului nu i se păru că oferta era prea ispititoare. Vezi însă că, de îndată ce pusese stăpînire pe spiriduș, începuse să-i fie teamă de el. Își dădea seama că are de-a face cu o făptură ciudată și înfricoșătoare și era bueros să se descotorosească de spiriduș cît mai degrabă. Primi deci propunerea prichindelului și nu mai scutură plasa, ca să-i dea putința să iasă afară din ea. Văzînd că prichindelul nu mai avea mult pînă să fie iarăși liber, băiatul se

gîndi că n-ăr fi rău, totuși, să-i pună condiții mai grele, adică să aibă pretenții mai mari.

„Mare nătărău am fost că i-am dat drumul !“... se căină el și începu să scuture din nou plasa, ca să-l facă pe spiriduș să se prăvălească iarăși în ea.

Dar chiar în aceeași clipă se pomeni cu o palmă zdăvănă peste obraz, de văzu numai stele verzi. Amețit, se izbi cînd de un perete, cînd de celălalt și, nemaiputînd să se țină pe picioare, se prăvăli pe dușumea în nesimțire.

Cînd își veni în fire, era singur în odaie. Nici urmă de spiriduș. Capacul sipetului era încuiat, iar plasa stătea atîrnată la locul ei obișnuit. Dacă n-ar fi simțit încă fierbîntea pe obrazul drept, în urma palmei pe care o căpătase, ar fi fost ispitit să creadă că totul fusese doar un vis.

„Oricît le-aș povesti, tata și mama vor spune că totu-i numai o născocire de-a mea !“

Băiatul se îndreaptă apoi spre masă, dar observă un lucru ciudat. De mărit, desigur, odaia nu se putuse mări. Atunci care era pricina că se vedea nevoit să facă mai mulți pași, ca să ajungă la masă ? Și ce se întimplase cu jilțul, care nu părea să fie mai înalt de cum fusese înainte ? Ca să se poată așeza în el, a trebuit să se urce mai întîi pe stîngă dintre picioarele scaunului și-apoi de-acolo să se cațare pînă sus. Același lucru s-a petrecut și cu masa. Ca să ajungă pînă la tăblie, a trebuit să se ridice în picioare și să se rezeme în coate...

„Ce drăcie o mai fi și astă ?“... se întrebă, uluit, băiatul. „Mi se pare că spiridușul a vrăjit masa, jilțul și toată casa, de nu mă mai dumiresc de fel ce se întimplă“...

Ceaslovul se afla pe masă, la locul lui, așa cum fusese mai adineauri, dar și cu el se petrecuse ceva ciudat, fără doar și poate, de vreme ce băiatul nu mai era în stare să citească un singur cuvînt din el, decît așezîndu-se pur și simplu deasupra cărții...

După ce își aruncă ochii peste cîteva rînduri, băiatul cătă spre fereastră, văzu oglinda și începu să strige :

— Ia te uită ! Altă năzdrăvănie acum !...

Nu era de mirare că strigase așa, căci în luciul oglinzii fi fusese dat să vadă un picic cu nădrăgi scurți de piele și e-o bonetă țuguiată pe cap.

— Imbrăcămîntea ăstăia e la fel cu a mea !... zise el mai departe, împreunîndu-și mîinile cu uimire.

Și abia atunci băgă de seamă că prichindelul din oglindă îi imita gestul. Începu să se tragă de păr, să se clupească și să se învîrtească, dar parcă dinadins făptura din oglindă făcea aceleași mișcări. Văzînd una ca asta, bălatul se îndreptă spre oglindă, cu gîndul să cerceteze dacă nu cumva se aciuase vreun pitic în dosul ei, dar nu descoperi nici urmă de pitic și se înfioră de groază. Într-un sfîrșit rămase încredințat că spiridușul îl fermecase și că cel pe care-l vedea în luciul oglinzii nu era altul decît el.

Giștele sălbatice

Băiatului tot nu-i venea parcă să creadă că ajunsese spiriduș. „O fi vreun vis, vreo simplă închipuire ! își zise el. Fără îndoială că peste cîteva clipe o să fiu iarăși o ființă omenească !“

Se așază în fața oglinzii și închise ochii. Peste cîteva minute îi deschise iar, nădăjduind că vraja luase sfîrșit. Nici pomeneală însă ! Era tot de-o șchioapă, deși neschimbat la înfățișare. Părul bălai, pistrii de pe nas, peticele nădragilor și cîrpiturile ciorapilor erau la fel ca înainte, cu singura deosebire că se micșoraseră mult, după cum îi era statul acum.

Își dădu atunci seama că orice așteptare era zadarnică și se gîndi să recurgă la alte mijloace. Cel mai cuminte lucru pe care putea să-l facă era să-l caute pe spiriduș și să se împace cu el. Începu să sară pe podea, doar l-o descoperi ! Il căută după scaune, după dulap, îi căută sub pat, ba chiar și în cuptor, dar ți-ai găsit să-l afle ! Scociori pînă și niște găuri de șoareci, dar tot nu-i dădu de urmă. Pierise !

Pe cînd umbla așa după el, se ruga în gînd și-i făgăduia cea mai caldă recunoștință. Și-i mai făgădui că pe viitor se va ține de cuvînt, că nu va mai fi rău, că se va face băiat cuminte și ascultător dacă va fi preschimbat iarăși în ființă omenească. Dar, din păcate, toate aceste făgăduieli nu-i fură de nici un folos.

Își aduse atunci aminte de un lucru. Într-o zi o auzise pe maică-sa spunînd că spiridușii aveau obiceiul să se aciuze prin grajduri și alergă într-un suflet într-acolo, să-l caute pe spiriduș. Din fericire, ușa casei era

întredeschisă, așa că se strecură fără nici o piedică. Altfel n-ar fi putut să ajungă la clanță, să apese pe ea și să deschidă ușa. Pășind în tindă, își căută galenții, căci prin casă umblase numai în ciorapi. Tocmai se întreba cum avea să încalțe galenții cei mari și butucănoși, dar chiar în aceeași clipă văzu în pragul ușii niște galenți mici de tot. Așadar, spiridușul se gândise la toate și-i preschimbase pină și galenții !... Față de o asemenea prevedere, băiatul rămase uluit și-l cuprinse o teamă și mai mare. Acum își dădea seama că nenorocirea care se abătuse asupra lui avea să fie de lungă durată.

Pe lavița veche de stejar din fața ușii de la tindă sărea sprintenă o vrabie. Cum îl văzu pe ștregar, ea începu să-l ia în zeflema :

— Cirip, cirip ! Ia uite-l pe Nils care păzește giștele ! Uite-l pe Năpîrstoc ! Uite-l pe Nils Holgersson Năpîrstoc !

Giștele și găinile din ogradă își îndreptară pe dată privirile spre prichindel, după care se porni o cotcodăceală asurzitoare.

— Cucurigu ! dădea zvon cocoșul. Așa îi trebuie ! Cucurigu ! M-a tras de creastă, dar acum i s-a îmfundat și lui.

— Cir, cir, cir ! nu mai conteneau găinile.

Înghesuite într-un cîrd des, giștele își lungeau gîturile și întrebau de zor :

— Cine a făcut minunea asta ? Cine, oare ?

Dar lucrul cel mai năstrușnic era că băiatul înțelegea tot ce glăsuiau păsările. De pe treptele scării, el le asculta uimit cum sporovăiau de zor. „Cum să nu le pricep graiul, de vreme ce acum sînt un spiriduș ?” își zicea el.

Îl supăra totuși obrăznicia găinilor, care se bucurau nespun că fusese preschimbant într-un prichindel. Ca să le sperie, dădu cu o piatră în el, strigînd :

— Tacă-vă clonțul, afurisitelor !

Vezi însă că băiatul uitase pesemne că nu mai era în măsură să le sperie. Găinile se îmbulzeau asupra lui și-l impresurau, cîrîind de zor :

— Cir, cir, cir ! Așa ți-a trebuit ! Cir, cir, cir ! Așa ți-a trebuit !

Băiatul încercă să fugă din fața lor, dar găinile nu-l slăbiră deloc și strigau la el de-i luau auzul. Nu-l scăpă de urmărirea lor decît ivirea pisicii. Cum o văzură, găi-

nile se potoliră, făcându-se că n-aveau altă indeletnicire decât să scociorască țărîna în căutare de rîme.

Ștregarul se grăbi s-o întîmpine pe pisică :

— Dragă mițîșoară, tu cunoști bine toate ungherele, găurile și ascunzătorile din ograda casei. Spune-mi, rogu-te, unde l-aș putea găsi pe spiriduș ?

Dar pisica nu catadicsi să-i răspundă imediat. Se așeză jos, își petrecu tacticos coada pe dinaintea labelor din față și se uită lung la băiat. Era mare și neagră, cu o pată albă pe piept. Părul neted îi lucea în razele soarelui. Ghearele le avea trase în teacă, oricînd gata să le scoată, iar în ochii ei verzi, drept la mijloc, se deschidea o crăpătură mică și îngustă. Parcă era intruparea șireteniei.

— De știut, știu eu bine unde se află spiridușul ! zise ea, cu glas micșos, dar nu vreau să-ți spun !

— De ce nu vrei să mă ajuți, dragă mițîșoară ? stăruia băiatul. Doar vezi c-am fost fermecat !...

Pisica întredeschise puțințel ochii, lăsînd să i se vadă răutatea care clocea în ei. Înainte de a-i răspunde, începu să toarcă a părere de bine.

— Pe unul ca tine să-l ajuți, care m-a tras de coadă de atîtea ori ?... zise ea în cele din urmă.

Cînd auzi asta, băiatul se minie grozav, uitînd că acum era mic și neputincios.

— Stai să te mai trag o dată ! răspunse el, repezîndu-se la pisică.

Într-o clipă, pisica se schimbă așa de mult, că nu mai părea să fie făptura dinainte. Părul de pe trup i se zbîrlise, spinarea i se încovoiasse ca un arc, picioarele i se lungiseră. Ghearele scoase din teacă zgîrîiau cu furie pămîntul, coada i se făcuse scurtă și groasă, urechile îi stăteau ciulite, gura îi spumega, iar ochii parcă îi erau încinși de jeratic.

Băiatul nu voi să se lase intimidat de pisică și mai făcu un pas înainte, dar chiar în aceeași clipă, dintr-o săritură, pisica se năpusti asupra lui, trîntindu-l la pămînt, și-i înfipse în piept ghearele din față, gata să-i apuce beregata cu dinții. Ștregarul simțea cum i se împîlntau ghearele în piele, trecînd prin haină și prin cămașă. Simțea în același timp și colții ascuțiți ai pisicii furnicîndu-i gîtlejul. Începu să țipe ca din gură de șarpe, cerînd ajutor. Nu se ivi însă nici țipenie de om, și de data asta fu încredințat că-i sunase ceasul cel de pe urmă.

Și ce crezi ! De unde era gata să-i vină de hac prichindelului, pisica își trase ghearele în teacă și-i lăsă beregata slobodă.

— Fie !... zise ea. Treacă de la mine și asta ! Îți dau drumul numai de hatîrul stăpînei. Am voit numai să-ți arăt care din noi e mai tare...

Pisica îl lăsă apoi și se arătă tot așa de blindă și de liniștită cum fusese cu cîteva clipe mai înainte, cînd își făcuse apariția. Rușinat și umilit, ștregarul nu mai scoase nici un cuvînt și se grăbi să plece spre grajd, în căutarea spiriduşului.

În grajd nu se aflau decît trei vaci. Cînd păși însă pragul, se porni un răget și-o hărmălaie de parcă n-ar fi fost doar trei vaci, ci pe puțin treizeci.

— Mu, mu, mu ! începu să mugească Majros. Mai e și o dreptate pe lumea asta !

— Mu, mu, mu ! îi ținură isonul celelalte două vaci.

Mugeau tustrele cu atîta putere, că ștregarul nici nu mai putea să audă ce spuneau. Voi să le întrebe de spiriduş, dar înverșunarea vacilor îl amuți.

La fel de stîrnite ca și acum erau ori de cîte ori ștregarul aducea vreun ciîne în grajd și-l asmuțea asupra lor. Zvîrleau din picioare, își scuturau cu furie lanțurile de la gît, își înălțau capetele și amenințau cu coarnele.

— Intră, dacă-ți dă mîna ! se răsti Majros la el. O să capeți un picior, e-o să pomenești cîte zile vei trăi !

— Dacă te apropii de mine — îl amenință Gull-Lilja — te iau în coarne, să știi !

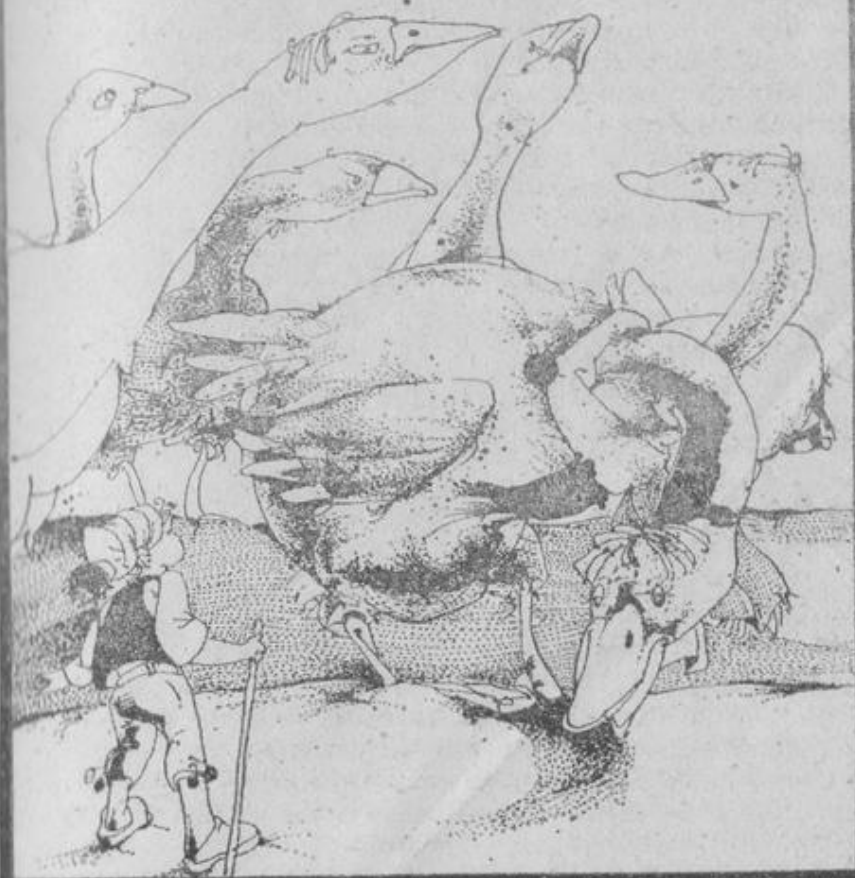
— Hai, vin' la mine — strigă Stjärna la el — să te dezmierd cum m-ai dezmierdat și tu astă-vară, cînd mi-ai dat cu galentul pe spinare !

— Vino-ncoace — mugi Gull-Lilja — să-ți dau răs-plata pentru viespea pe care mi-ai pus-o pe ureche !

Majros, vaca cea mai bătrînă și mai înțeleaptă, era foc și pară :

— Dacă îndrăznești să vii la mine, te-nvăț eu minte să mai tragi scăunașul de sub maică-ta, cînd ne mulge, și să-i mai pui piedică, atunci cînd pleacă din grajd cu donița plină de lapte, după cum ai năravul ! C-o faci să plîngă cu lacrimi amare, sărmana !...

Băiatul voia să le spună că se căia din suflet de toate poznele pe care le făcuse și că se purtase într-adevăr urit cu ele, dar că pe viitor avea să se poarte plin de

cuvîntă, numai să-i spună unde se află spiridușul. Vacile însă nici nu se gîdeau să-i dea ascultare. Făceau o larmă atît de mare, că ștregarul, de teamă să nu se smulgă din lanț vreuna din ele și să se năpustească asupra lui, se hotări să-și ia tălpășița din grajd. Ieși afară fără de nici o nădejde. Își dădea acum bine seama că nimeni, în toată gospodăria, nu voia să-l ajute să-l găsească pe spiriduș. De altfel, chiar dacă ar fi dat peste el, tot nu i-ar fi fost de nici un folos. Se tirî pînă la zidul de piatră, năpădit de spini și de mărăcini, care împrejmuia gospodăria familiei, și acolo se trînti jos, gîndindu-se cu groază ce soartă avea să-l aștepte, dacă nu-și va recăpăta înfățișarea omenească. Cum se vor mai minuna părinții lui, cînd se vor întoarce de la biserică ! Și la fel de cuprinși de uimire vor fi toți oamenii de prin partea locului. Nu-i vorbă, vor veni și cei dinspre partea de răsărit a comunei Vemmenhög. Vor veni și megieșii din satele Torp și Skurup, vor veni oameni din tot județul să caște gura la el. Ba s-ar putea chiar întîmpla ca ai lui să-l ducă să-l vadă lumea la bilciul din Kivik ¹.

Gîndurile astea i se încîlceau în cap și-l umpleau de spaimă. Ar fi fost mult mai bucuros să nu mai dea ochii cu nimeni.

Cît de nefericit se simțea ! Nimeni pe lumea asta nu era mai nenorocit decît el. Nu mai era o făptură omenească, ci una ciudată. Tot mai deslușit își dădea seama ce însemna pentru el să nu mai fie om. De acum înainte se despărțise de toate lucrurile cu care era obișnuit. Nu se mai putea duce la joacă cu alți băieți, nu mai putea să fie moștenitorul averii părintești și, în afară de asta, nici o fată nu s-ar mai fi măritat cu el.

Se uită cu duioșie la căminul părintesc. Cătă lung la căsuța de paiantă, spoită cu var, atît de scundă, de părea aproape una cu pămîntul sub acoperișul ei de paie, înalt și povîrnit. Privi după aceea șoproanele și hambarele, care era de asemenea mici, și cercetă ogerul atît de îngust, încît un cal abia avea loc să se întoarcă. Mic și sărăcăcios cum era căminul părintesc, nu putea fi altul pe lume mai bun și mai drag sufletului său. Dar, pipernicit cum ajunsese, nu putea să-și dorească un sălaș mai bun decît o gaură sub podeaua grajdului.

¹ Kivik — port și sat de pescari în partea de miazăzi a Suediei, cu un monument funerar din epoca bronzului.

Vremea era neasemuit de frumoasă. În jurul său ciripeau păsărelele și înmugureau copacii. El însă era coplesit de restriștea ce se abătuse asupra lui. Pentru Nils nu putea să mai existe bucurie. Niciind nu-i fusese dat să vadă un cer mai frumos și mai senin ca în ziua aceea. Văzduhul era cutreierat de păsări călătoare. Veneau din țări străine și depărtate. Zburaseră peste Marea Baltică, cu direcția spre Smygehuk¹, și se îndreptau acum spre miazănoapte. Erau, fără îndoială, de diferite neamuri. Dar băiatul nostru nu mai era în stare să recunoască decât găștele sălbatice. Acestea zburau în două stoluri lungi, împreunate în formă de unghi. Sus de tot, în înălțimile văzduhului, zburau și alte stoluri de găște sălbatice, pe care băiatul le auzea cum strigau :

— Spre munte, de-acum ! Spre munte !

Văzându-le pe cele domestice umblind tipa-tipa prin ogradă, găștele sălbatice se lăsară în zbor pînă aproape de pămînt și își îmbiară suratele :

— Haideți cu noi ! Haideți cu noi la munte !

Găștele din ogradă își lungiră gîturile, să nu piardă nici o vorbă ; dar de răspuns, răspunseră cu multă cuminenie :

— Ne simțim destul de bine unde sîntem ! Ne simțim destul de bine unde sîntem !...

După cum s-a mai arătat, era o zi nespus de frumoasă. Văzduhul era atît de ușor și de limpede, că pentru păsări era o adevărată încintare să se avînte în zbor. Ori de cîte ori trecea un cîrd de găște sălbatice, cele de casă se simțeau tot mai neliniștite. În cîteva rînduri, ele dădură din aripi, ca și cum ar fi voit să le urmeze pe celelalte care visleau prin văzduh. Dar o gîscă bătrînă le potolea tot mereu avîntul, spunîndu-le :

— Nu fiți nebune ! Va fi vai și-amar de alea de sus ; vor suferi de foame, și de frig ! La ce să pățiți ca ele ?...

Vezi însă că unuf gîscan tînăr chemarea găștelor sălbatice îi aprinse un dor strașnic de dueă. „De-ar mai trece un stol — își zise el — zbor și eu cu el !“

Și, fără de veste, se ivi iarăși în văzduh un cîrd de găște sălbatice, care se adresară celor de jos cu aceeași chemare. Dacă le auzi, gîscanul se grăbi să le răspundă :

— Stați, suratelor, că merg și eu cu voi !

¹ Smygehuk — (pron. smüghe-hüc) punct în extremitatea meridională a Suediei.

Apoi, întinzându-și aripile, se înalță în văzduh. Dar cum nu era deprins cu zborul, într-o clipă se prăbuși la pământ. Giștele sălbatice îl auziseră și se întoarseră din drum, luînd-o într-un zbor lin, ca să vadă dacă gîscanul se îndreaptă spre ele...

— Mai așteptați oleacă ! strigă gîscanul cel tînăr, făcînd o nouă încercare.

De lingă zidul de piatră, ștregarul prinse cu urechile această convorbire și își zise : „Dacă gîscanul își ia zborul, o să avem o mare pagubă. Taică-meu și maică-mea or să fie nespuse de mihniți să-i vadă lipsa.“

Cu gîndul la aceste lucruri, el uitase însă că acum era un biet prichindel fără putere. Dădu fuga la cîrdul de giște și se prinse cu brațele de gîtul gîscanului.

— Mai zboară acum, dacă ești în stare ! îi strigă el, sigur de sine.

Numai că prizonierul găsi mijlocul să se avînte în văzduh. Timp nu mai avea să se descotorosească de băiat, așa că se înalță luîndu-l cu el. Zborul păsării fusese atît de iute, că-l amețise pe ștregar. Pînă să-și vină în fire și să se gîndească bine cum să se desprindă de gîtul gîscanului, acesta ajunsese atît de sus, că băiatul și-ar fi găsit desigul moartea, dacă ar fi căzut la pământ.

Tot ce putea să facă, spre a fi mai ferit de orice primejdie, era să se aburce pe spinarea gîscanului, lucru pe care-l și făcu, fără să dea dovadă de prea mult curaj. De altfel nu-i era deloc ușor să se mențină pe spinarea păsării zburătoare, cocoțat între aripile întinse. De aceea își înfipse mîinile adînc în pene și-n puf, ca să fie sigur că nu va cădea.

Pinza cadrilată

Amețcala îl ținuse pe băiat îndeajuns de mult. Valuri de aer suflau și șuierau asupra lui, gata să-l prăvălească, aripile se mișcau neîncetat, iar în pene parcă vuia o vijelie. În jurul său zburau, gîgiînd de zor, treisprezece giște. Ochii lui scînteiau, iar zgomotul făcut de zburătoare îl asurzea. Habar n-avea dacă stolul de giște zbura sus de tot sau aproape de pământ, și nici încotro se îndrepta n-avea idee.

Abla după ce-și veni puțin în fire putu să-și dea seama în ce direcție îl duceau păsările. Nu-i vorba, lucrul ăsta nu prea era ușor, fiindcă ștregarul nu se încremeta deloc să privească în jos. În sinea lui era sigur că, dacă ar fi încercat, l-ar fi apucat iarăși amețeala.

Giștele sălbatice nu zburau la cine știe ce înălțime, pentru ca noul lor tovarăș să nu tragă în piept un aer prea tare. Și pentru că-i purtau de grijă, zburau chiar mai încet ca de obicei.

În cele din urmă însă, băiatul își luă inima în dinți și aruncă o privire spre pământ. Și deodată avu impresia că sub el era întinsă o pânză cu o sumedenie de pătrate mici și mari.

„Unde m-oi fi aflând, oare ?“ se întrebă el, mirat.

Dar de sus nu vedea altceva decât pătrat lângă pătrat. Nimic rotund, nimic nealiniat.

„Ce-o fi oare pânza asta mare și cadrilată de sub mine ?“ se întrebă iar băiatul, fără să aștepte vreun răspuns din partea cuiva.

Vezi însă că-l primi imediat de la giștele sălbatice, care zburau în jurul său :

— Ogoare și izlazuri ! Ogoare și izlazuri !

Ștregarul înțelese atunci că pânza cu pricina era senul Scaniei, deasupra căruia îl purta gîscanul în zbor. Din acel moment începu să-și dea seama de ce era peștriț și cadrilat. Recunoscu mai întâi pătrățelele de culoare verde-deschis ; de bună seamă erau ogoarele de secară semănate în toamna trecută și care se păstrasera verzi sub zăpadă. Și nu-i fu greu să le deslușească și pe celelalte. Pătrățelele galbene erau miriști de la grîncele accerate în vara trecută, în timp ce acelea care băteau în nigeru erau trifoiști cosite ; iar cele negre pășuni păscute sau arături. Cele tuciurii, cu chenare galbene, erau fără îndoială păduri de fagi. Copacii mari de la mijloc erau despuiți de frunze, pe cînd fagii tineri dinspre margini le păstrasera uscate și îngălbenite pînă-n primăvară.

Băiatul zări și pătrățelele de culoare închisă, dar sure la mijloc : acestea erau terenuri împrejmuite cu zăplazuri, pe care se aflau case cu acoperișuri înnegrite de paie și ogrăzi pietruite. Altele erau verzi la mijloc, dar colorate închis pe margini : acestea erau grădini care începuseră a înverzi, înconjurare de copaci și tufișuri încă plșuve.

Pe ștregar îl apucă risul cînd zări jos pe pămînt atîtea pătrățele. Auzindu-l cum se prăpădește de rîs, giștele sălbatice îl luară la rost pe un ton cam muștrător :

— Pămînt bun și roditor ! Pămînt bun și roditor !

Băiatul deveni atunci iarăși serios. „Cum de ești în stare să rîzi, tu, care ai pățit tot ce poate fi mai îngrozitor pentru o ființă omenească ?... se muștra el în sinea lui.

Stătu cîtva timp serios, plin de cuviință, dar pe urmă se porni iar pe rîs. Pe măsură ce se obișnuia cu călătoria pe care o făcea, se gîndea și la alte lucruri decît acela că se afla pe spinarea unei giște. Și-n chipul acesta băgă de seamă că văzduhul roia de stoluri de păsări care zburau spre miazănoapte. De la un stol la altul se auzeau strigăte și chemări :

— Va să zică sosirăți și voi astăzi ! strigau unele.

— Da, am sosit ! răspundeau giștele sălbatice.

— Ce ziceți de primăvara asta ? fură ele întrebate.

— Copacii-s fără frunze, iar apa din lacuri e rece, se auzi răspunsul lor.

Zburînd pe deasupra unui loc pe care se vedeau mișunînd păsări de casă, giștele sălbatice cerură deslușiri :

— Cum se cheamă ferma asta ? Cum se cheamă ferma asta ?

Ridicînd capul, țanțoș, cocoșul răspunse de jos, din ogradă :

— Lillegård s-a chemat mai an ; tot așa se cheamă și azi.

Cele mai multe gospodării purtau numele stăpînilor, așa cum e obiceiul în Scanla. În loc să răspundă însă că gospodăria cutare e a lui Per Matsson și cutare a lui Ola Bosson, cocoșii născocceau denumiri fistichii, pe care le socoteau mai potrivite. Pintenaii de la gospodăriile mici răspundeau :

— Aici e ferma „N-are de mîncare“ !

Iar cei de la gospodăriile sărace de tot strigau :

— Ferma noastră se numește „N-are ce mesteca, n-are ce mesteca“ !

Gospodăriile cuprinse și înstărite erau botezate de cocoși cu nume pompoase, ca „Ogorul fericirii“, „Muntele cu ouă“ ori „Comoară“.

Cocoșii de la curțile boierești erau însă prea mîndri ca să se țină de glume. Unul din ei striga din toți rărunchii, de parcă voia să-i ajungă glasul la cer :

— Aici e ferma lui Dybeck ! A lui a fost mai an, a lui e și azi.

Alt pintenat, ceva mai încolo, striga :

— Asta e ferma Svaneholm, cunoscută în toată lumea !

Băiatul își dădu seama că găștele nu zburau în linie dreaptă. Ele treceau dintr-un loc într-altul, deasupra întregului șes meridional al Suediei, bucurându-se că vedeau Scania și dorind să viziteze fiecare fermă. Ajungând deasupra unui loc pe care se înălțau clădiri mari, cu coluri înalte și cu multe căsuțe de jur împrejur, cocoșii de jos începură să strige la zburătoare :

— Aici e fabrica de zahăr din Jordberga !

Ștregarul tresări pe spinarea găscanului. Pesemne că recunoscuse locul. Așa și era. Nu se afla departe de casa părinților săi și cu un an în urmă slujise acolo ca păzitor de găște. Privit de sus din văzduh, nimic nu mai semăna însă cu ce fusese mai an. Își aduse apoi aminte de foștii lui tovarăși : Osa, păzitoarea de găște, și Mats. Oare ce-ar fi zis ei, dacă ar fi bănuț că el zbură acuma așa de sus deasupra lor, cocoțat pe spinarea găscanului ?...

Găștele pierdură apoi din vedere Jordberga, zburând spre Svedala și Skabersjö¹, apoi îndărăt deasupra mănăstirilor din Börringe², și a castelului Hækkeberga³.

Într-o singură zi, băiatul văzuse astfel mai multe locuri din Scania decât îi fusese dat să vadă în toți cei paisprezece ani pe care-i trăise pînă atunci.

Cea mai mare plăcere a găștelor sălbatice era să le zărească jos, lipăind prin ogrăzi, pe suratele lor, găștele de casă. Zburau atunci încet de tot și începeau să strige :

— Noi ne ducem la munte ! Haideți și voi cu noi !
Haideți și voi cu noi !

Dar găștele domestice le dădeau pe loc răspuns :

— La noi e încă iarnă. Prea devreme plecați. Duceți-vă înapoi ! Duceți-vă înapoi !

Cele din văzduh se lăsau atunci mai jos, ca să poată fi auzite mai bine, și strigau :

¹ Svedala (pron. sve'da-la) și Skabersjö (pron. sca'ber-șö) — localități din Scania, pe linia ferată dintre porturile Malmö și Ystad.

² Börringe — localitate și stație de cale ferată la est de Svedala, aproape de capul Smyge.

³ Hækkeberga — castel în vecinătatea localității Genarp, la nord de Svedala, al cărui parc este plin de cerbi și de câprioare.

— Haideți cu noi ! O să vă-nyățăm să zburati și să inotați !

Suratele lor domestice se supărau și nu mai răspundeau la nici un gîguit. Dacă vedeau asta, giștele sălbatice se lăsau și mai jos, pînă aproape de pămînt, înălțindu-se apoi iar, cu iuțeala fulgerului, ca și cum ar fi fost speriate, și plîngîndu-se :

— Vai, vai ! Astea nu-s giște ! Sint oi neroade ! Sint oi neroade !

Scoase din fire, giștele de casă blestemau infuriate :

— Impușca-v-ar vînătorii ! Pe toate cîte_sînteți ! Pe toate cîte sînteți !...

Băiatul rîdea cu poftă de toate aceste cicăleli ale giștelor, dar la un moment dat își aduse aminte de situația lui nenorocită și începu să plîngă. Apoi își reveni și prinse a rîde iarăși nițeluș.

Niciodată nu umblase cu atît de mare iuțeală, și iuțeala asta nu-i plăcea de fel. Cîndva, nici nu bănuise că sus, în văzduh, e atîta răcoare și că mireasma țărînei și a rășinii poate ajunge pînă la o înălțime atît de mare. Nu-și închipuise nicicînd pînă atunci că vreo ființă ome-nească poate să străbată văzduhul. Pe de altă parte însă, călătoria pe care o făcea acum îl scăpa de orice griji și necazuri, de toate supărările pe care le poate avea cineva.

AKKA DE LA KEBNEKAJSE ¹

Scara

Gîscanul de casă, care se înălțase în văzduh, era foarte mîndru că zbura încoace și încolo deasupra șesului Scaniei, în tovărășia giștelor sălbatice, și că avea astfel prilejul să stea de vorbă de sus, din înaltul cerului, cu păsările domestice de pe pămînt. Oricît de fericit s-ar fi simțit însă,

¹ Kebnekajse — (pron. ke'bne--ka'i-se) -munte și lac în Laponia.

spre sfârșitul după-amiezii începu să-l cuprindă oboseala. Căută el, nu-i vorbă, să răsuflă mai adînc și să dea mai repede din aripi, dar, pînă la urmă, tot rămase o bună distanță în urma tovarășelor sale de drum.

Gîștele sălbatice care zburau mai la urmă, văzînd că nu se poate ține de ele, începură să strige la gîșca dîr virful stolului, conducătoarea lor :

— Akka de la Kebnekajse ! Akka de la Kebnekajse !

— Ce vreți de la mine ? întrebă atunci Akka.

— Gîscanul cel alb a rămas în urmă ! Gîscanul cel alb a rămas în urmă !

— Spuneți-i că-i mai bine să zboare repede decît încet ! strigă conducătoarea stolului, văzîndu-și înainte de drum.

Gîscanul încercă să-i urmeze sfatul și să-și iuțească zborul, dar pînă la urmă obosi și mai mult și se coborî din ce în ce spre sălciile de la marginea ogoarelor și a izlazurilor.

— Akka, Akka, Akka de la Kebnekajse ! strigară atunci gîștele de la coada stolului, văzînd neputința tovarășului lor.

— Ce mai vreți iarăși ? le înfruntă minioasă călăuza Akka.

— Gîscanul cel alb se prăbușește la pămînt ! Gîscanul cel alb se prăbușește la pămînt !

— Spuneți-i că-i mai lesne să zboare pe sus decît pe jos, strigă Akka, fără a încetini vreun pic, ci zburînd, ca și pînă atunci.

Gîscanul încercă să-i urmeze sfatul ; dar, străduindu-se să se înalțe, i se tăie deodată răsufllarea.

— Akka, Akka ! strigară iar gîștele care zburau la urmă.

— Lăsați-mă-n pace ! le răspunse călăuza stolului, zburînd de zor înainte.

— Gîscanul cel alb se prăbușește la pămînt ! Gîscanul cel alb se prăbușește la pămînt !

— Spuneți-i că cine nu-i în stare să urmeze stolul n-are decît să se întoarcă acasă ! strigă Akka.

Ea nu-și încetini nici de astă dată zborul, ci-și văzu mai departe de drum.

„Aha ! Va să zică așa stă treaba !“... își zise în sinea lui gîscanul, înțelegînd pe dată că gîștele sălbatice nici

nu avuseseră de gând să-l ia cu ele spre Laponia. Îl ademeniseră doar așa, în glumă, să plece de acasă.

Îl cuprinse o amară mîhnire că-l lăsau puterile și nu era în stare să le dovedească acelor călătorești ale văzduhului că și o găscă domestică putea să facă o asemenea ispravă. Avusese însă marea ghinion să dea peste una ca Akka de la Kebnekajse... De cunoscut, n-o cunoscuse mai înainte, dar îi fusese dat să audă despre o conducătoare de stol care se chema Akka și care avea peste o sută de ani. Faima de care se bucura pasărea era atât de mare, încît cele mai destoinice găște sălbatice i se alăturau de obicei. Nimeni însă nu avea un dispreț mai profund pentru găștele domestice decît Akka și stolul ei, și gîscanul năzuia să le arate că era deopotrivă cu ele.

Gîscanul cel alb zbura încet în urma celorlalte găște, chibzuind în sinea lui dacă era bine să se întoarcă ori să meargă mai departe. Și în timp ce se afla adîncit în gînduri, piciful pe care-l purta în spinare zise deodată :

— Dragă Martin, scumpul meu gîscan, cred că-ți dai singur seama că unul ca tine, care n-a mai zburat pînă acum, n-o să fie în stare să se țină de găștele sălbatice pînă hăt departe, în Laponia !... Oare nu-i mai sănătos să te-ntorci acasă, decît să mergi de bună voie la pieire ?...

Ștregarul nu bănuia de fel că sârmanul gînsac era hotărît să reziste cu orice preț.

— Dacă mai spui una ca asta, să știi că te azvîrl în prima groapă care ne iese în cale ! îl amenință gîscanul drept răspuns.

Numai că supărarea pe care i-o pricinuisese prichindelul îl ajutase să prindă noi puteri și, de mînios ce era, începu să zboare la fel de bine ca și celelalte găște.

Dar asta n-a ținut mult. De altfel nici nu mai era nevoie, căci soarele scăpăta cu repeziciune și tot stolul începu să se lase în jos chiar în vremea asfințitului.

Pînă să prindă de veste, prichindelul și gînsacul se și aflau pe țărmul lacului Vomb ¹.

„Pesemne că aici e vorba să mînem la noapte“, își zise băiatul, sărind jos de pe spatele gîscanului.

Se aflau pe o plajă îngustă, în dreptul unui lac destul de mare. Lacul nu avea o înfățișare prea grozavă, căci era mai tot acoperit cu un strat de gheață înnegrită și zgrunțuroasă, plină de crăpături și de copci, cum e gheața de

¹ Vomb — lac și localitate în centrul Scaniei.

obicei primăvara. Nu era însă topită de tot și încă mai răspîdea în jurul ei frigul iernii.

În partea cealaltă a lacului se afla un ținut deschis și luminos. Pe malul pe care coborîseră gîștele era însă o mare plantație de pini, ce părea să aibă puterea de a ține iarna pe loc. Pămîntul era, de altfel, gol pretutindeni, dar sub crengile uriașe ale copacilor mai rămăseseră petice mari de zăpadă care se topise și înghețase mereu, astfel că se întărise ca gheața.

Băiatul era incredințat că poposisese într-o pustietate bîntuită de suflarea iernii, și din pricina spaimii îi venea să strige cît îl ținea gura. După toate, mai era și flămînd. Nu îmbucase nimic în timpul zilei și se-ntreba acum de unde avea să ia ceva de mîncare? Știa doar bine că-n luna martie nu se găsea nimic de mîncare nici pe pămînt, nici în copaci.

Unde putea să găsească de-ale gurii și cine îi putea oferi un adăpost? Cine avea să-i aștearnă patul, să-l încălzească la căldura blîndă a unui foc, să-l apere de fiarele sălbatice?

Soarele dispăruse. Dinspre lac bătea un vînt rece, tăios, iar din văzduh se lăsa întunericul. Groaza se strecura pe urmele amurgului, iar în pădure începuse a se auzi freamăt și zvon de pași care călcau pe frunzele căzute. De astă dată, ștregarul nu mai avea curajul și bărbăția de care dăduse dovadă în timpul zborului. Cuprins de teamă, își căută tovarășii de drum. N-avea încotro: trebuia să se țină de ei. Foindu-se încolo și-ncoace, băgă de seamă că gîscanului îi mergea și mai prost decît lui. Se afla în același loc unde se lăsase din zbor și parcă era pe moarte. Cu capul lăsat în jos, cu ochii închiși, abia mai răsuflea.

— Dragul meu gînsac Martin — zise piciful — ia încearcă să tragi un gît de apă! Nu-s nici doi pași pînă la mal. Hai, încearcă și-ai să vezi c-ai să te dezmoțești.

Gîscanul nu făcu însă nici o mișcare.

E drept că înainte băiatul se purtase rău cu animalele. Gîscanul, la rîndu-i, suferise destule din pricina lui Nils, dar ștregarul se gîndea acum că biata pasăre era singurul lui sprijin și se temea grozav să nu-l piardă. De aceea, începu să-l înghiontească și să-l împingă, ca să-l ducă pînă la apă, nădăjduind c-o să-și vină în fire după ce-o trage pe gît o înghițitură, două. Gîscanul era mare și greu, așa că

piciul avu destul de furcă pînă să-l urnească din loc, dar pînă la urmă tot izbuti.

Gîscanul se vîri în lac cu capul înainte. O clipă stătu liniștit în nămol, apoi ridică ciocul, scutură apa de pe ochi și începu să tragă aer pe nări. După aceea prinse să înoate țațos printre trestii și papură, de-ai fi zis că era altul, nu el.

Gîștele sălbatice înotau toate pe lac, ceva mai încolo, înaintea lui. Nu se sinchiseră de fel nici de gîscan, nici de călărețul pe care-l purta în spinare, ci dăduseră buzna în apă. După ce se scăldaseră și se curățaseră bine, se ospătaseră ciugulind rocofel pe jumătate putred și trifoi de baltă.

Gîscanul cel alb avu norocul să zărească în apă un pui de biban. Îl apucă în cioc cît ai clipi și porni înot pînă la țarm, punîndu-l drept în fața băiatului.

— Uite ce ți-am adus, drept mulțumire că m-ai ajutat să ajung la apă ! zise el.

Pentru prima oară în acea zi îi fu dat băiatului să audă o vorbă bună. Îi părea atît de bine, că-i venea să-l cuprindă pe gîscan de gît, dar nu se hotărî să facă gestul. Nu-i vorbă, era bucurios și de darul pe care-l primise. La început socotea că n-o să poată mîncea pește crud, dar în cele din urmă îi veni pofta să încerce. Se pipăi să vadă dacă luase briceagul cu el. Spre norocul lui, briceagul atîrna de nasturele de la pantalonași. Vezi, însă, că se micșorase atît, încît părea mai scurt decît un chibrit. Dar chiar așa micuț, era suficient de bun ca să curețe cu el peștișorul de solzi și să-i scoată măruntaiele. După cîteva clipe, Năpîrstoc înfulecă bibănașul.

Odată sătul, băiatului îi fu rușine că mîncase ceva crud. „Mi se pare să de-acum nu mai sînt om, ci un spiriduș în toată puterea cuvîntului !“... își zise el.

Tot timpul cît prichindelul s-a ospătat cu peștele, gîscanul a stat liniștit lîngă el ; dar, după ce a înghițit ultima îmbucătură, i-a spus încet :

— Află c-am dat peste un neam de gîște fudule care disprețuiesc păsările de casă.

— Am băgat și eu de seamă acest lucru, a răspuns piciul.

— Mi-ar face multă cinste să pot merge cu ele pînă-n Laponia, ca să le fac dovada că și o gîscă domestică e bună la ceva.

— Daaa ? se miră băiatul cu glas tărăgănat, nevenindu-i să creadă că gîscanul va fi în stare să zboare atît de departe.

Nu voia totuși să-l contrazică. La ce bun să-l fi amărit ? Gîscanul zise apoi mai departe :

— Singur nu cred c-am să pot rezista la drum. De aceea aș vrea să te-ntreb dacă ți-e voia să mă-nsoțești și să-mi fii de ajutor.

Pină atunci, cum e lesne de înțeles, băiatul nu se gîndise la altceva decît cum să ajungă mai repede înapoi acasă. Întrebarea îl uimi atît de mult, încît nu știu ce răspuns să dea.

— Credeam că sîntem vrăjmași... zise el.

Gîscanul uitase însă cu desăvîrșire acest lucru. Își aducea aminte doar de un singur fapt : că băiatul îi scăpase viața cu cîteva clipe mai înainte.

— Aș vrea să mă întorc acasă la tata și la mama, zise piciul, oftînd.

— O să te duc înapoi la toamnă, îl asigură gîscanul. N-o să te părăsesc pînă ce nu te-oi așeza în pragul casei părintești.

Băiatul chibzui ce chibzui și, pînă la urmă, își zise că era mult mai bine să nu apară o bucată de vreme în fața părinților săi. Propunerea gîscanului nu-i displăcea și tocmai era gata să răspundă că o primește, dar chiar în clipa aceea auzi un zgomot puternic înapoia lui. Erau gîștele sălbatice care ieșiseră din lac, toate în același timp, și se scuturau de apă. Apoi se așezară într-un șir lung, cu conducătoarea lor în frunte, și veniră spre ei.

Uitîndu-se la ele, gîscanul cel alb nu prea se simțea la largul lui. Se așteptase ca gîștele sălbatice să semene mai mult cu cele domestice, iar el să se simtă mai înrudit cu ele. Și cînd colo erau mult mai mici decît el și nici una nu era albă, ci toate aveau penele sure, cu ape de culoare închisă. Ochii lor mai că l-au băgat în sperieți. Erau galbeni și luceau parcă ar fi avut jeratic în ei. Gîscanul era deprins să umble agale și legănat, dar gîștele sălbatice mergeau mai mult sărînd. Și mai mare îi fu spaima cînd le văzu picioarele. Erau mari, cu tălpile despicate. Se părea